

Viet
Thanh
Nguyen

ŠA- LININ- KAS

*Aš šnipas, tyli kiaulė,
kurmis, dviveidis.
Turbūt nieko nuostabaus,
kad ir maštau dvejopai.
Tiesiog sugebu
j bet ką pažvelgti
iš abiejų pusių.*

Washington Post
metų knyga

New York Times
Book Review
metų knyga

2016 M.
PULITZERIO
PREMIJA

Viet
Thanh
Nguyen

ŠA-
LININ-
KAS

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė *Ina Rosenaitė*

VILNIUS 2020

VIET THANH NGUYEN
THE SYMPATHIZER
Grove Press, New York, 2015

Projektą finansuoja Lietuvos kultūros taryba

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

The Sympathizer

Copyright © 2015 by Viet Thanh Nguyen

All rights reserved

© Ina Rosenaitė, vertimas į lietuvių kalbą, 2020

© „Tyto alba“, 2020

ISBN 978-609-466-489-2

*Išgirdę žodį kančia, neraukykime tuoj pat kaktos; kaip tik šiuo atveju yra
nemažai visko, kas nukreipta prieš ją, ir nemaža to, ką reikia atmesti, –
yra net dalyku, iš kurių galima pasijuokti.**

Friedrich Nietzsche, „Apie moralės genealogiją“

* Iš vokiečių kalbos vertė Alfonsas Tekorius.

PIRMAS SKYRIUS

Aš šnipas, tyli kiaulė, kurmis, dviveidis. Turbūt nieko nuostabaus, kad ir mažiau dvejopai. Nesu koks nesuprastas mutantas iš komikso ar siaubo filmo, nors kartais su manim elgiamasi taip, tarsi būčiau. Tiesiog sugebu į bet ką pažvelgti iš abiejų pusių. Kartais pasiglostau širdį, sakydamas sau, kad tai talentas ir nors jis, tenka pripažinti, nėra reikšmingas, turbūt tai vienintelis mano talentas. Bet kartais, kai mažiau apie savo ypatybę neišvengiamai matyti pasaulį būtent taip, galvoju, kad šito apskritai nereikėtų vadinti talentu. Šiaip ar taip, juk talentas yra tai, kuo naudojiesi, o ne tai, kas naudojasi tavimi. O talentas, kuriuo negali *nesinaudoti*, talentas, kuris tave apsėdęs, tenka prisipažinti, yra nelaimė. Bet tą mėnesį, kuriuo prasideda ši išpažintis, mano pasaulio matymo būdas vis dar atrodo labiau vertybė, o ne pavojus, tačiau juk kartais pavojai iš pradžių tokie ir atrodo.

Tas mėnuo buvo balandis, žiauriausias iš visų mėnesių. Mėnuo, kada labai ilgai bėgęs karas neteko kojų, kaip su karais ir būna. Mėnuo, kuris mūsų pasaulio kampelio žmonėms reiškė viską, o daugumai likusiame pasaulyje – nieko. Mėnuo, kada ir baigėsi karas, ir prasidėjo... na, taika to nepavadinsi, ar ne, mano mielas Komendante? Mėnuo, kai laukiau galo už vilos, kurioje gyvenau penkerius ankstesnius metus, sienų, žvilgančių sudužusiu ruda stiklu, apjuostų surūdijusia spygliuota viela. Toje viloje turėjau savo kambarį, lygiai kaip

turiu ir jūsų stovykloje, Komendante. Žinoma, tą dabartinį kambarį būtų teisingiau vadinti kamera, o vietoj kambarinės, kasdien ateinančios viską išvalyti, jūs mane aprūpinote sargybiniu kūdikio veidu, kuris išvis nevalo. Bet nesiskundžiu. Šiai išpažinčiai rašyti man reikia tik privatumo, ne švaros.

Nors Generolo viloje man naktimis privatumo pakako, dienomis jo stigo. Vienintelis iš Generolo pareigūnų gyvenau jo namuose, buvau vienintelis viengungis iš jo personalo ir patikimiausias adjutantas. Rytai, prieš man vežant jį nediduką atstumą iki kontoros, drauge pusryčiaudavome – nagrinėdavome komunikatus viename tikmedžio stalo gale, o kitame jo gale žmona prižiūrėjo ketvertą drausmingų aštuoniolikos, šešiolikos, keturiolikos ir dvylikos metų vaikų, dar viena tuščia kėdė buvo skirta Amerikoje studijuojančiai dukteriai. Gal ne visi žmonės bijo galo, tačiau Generolas buvo protingas ir bijojo. Lieknas, puikios laikysenos, patyręs strategas, apdovanotas gausybe medalių, jo atveju, išties užtarnautų. Nors turėjo tik devynis rankų ir aštuonis kojų pirštus (trijų neteko dėl kulčių ir skeveldrų), tik šeima ir patikėtiniai žinojo, kokia jo kairės kojos pėdos būklė. Generolo ambicijoms ir siekiams kliuvinių faktiškai nebuvo, nebent tada, kai užsigesdavo įsigyti butelį puikaus burgundiškojo ir išgerti jį draugijoje, kur žinoma, kad į vyną ledukų nededama. Buvo epikūrietas ir krikščionis, būtent ta tvarka, žmogus, tikėjęs gastronomija ir Dievu; žmona ir vaikais; prancūzais ir amerikiečiais. Jo nuomone, jie mus globojo kur kas geriau nei užsienio svengalai, užhipnotizavę mūsų šiauriečius brolius ir kai kuriuos pietiečius: Karlas Marxas, V. Leninas ir pirmininkas Mao. Aišku, nesakau, kad jis buvo skaitęs nors vieno tų išminčių raštus! Tai buvo mano, jo adjutanto ir jaunesniojo žvalgybos karininko, darbas – pateikti jam paruoštukus apie, tarkim, „Komunistų partijos manifestą“ ar Mao „Raudonąją knygelę“. O jo užduotis – rasti progų pademonstruoti savo žinias apie priešą mūsų

tyseną; labiausiai, esant reikalui, jis mėgo savintis Lenino klausimą. Ponai, sakydavo stuksėdamas kietais krumpliais į stalą, *ką daryti?* Ir man atrodė nereikalinga jam sakyti, kad tą klausimą visgi sugalvojo generolas Nikolajus Černyševskis, rašydamas to paties pavadinimo romaną. Kiek žmonių šiais laikais atsimena Černyševskį? Svarbus tik Leninas, veiklos žmogus, ėmęs ir pasisavinęs šį klausimą.

Tą niūriausią iš niūriausių balandį, susidūręs su klausimu, ką daryti, Generolas, visada žinodavęs, ką daryti, nebegalėjo daryti nieko. Žmogu, tikėjusį *mission civilisatrice* ir amerikietiškuoju gyvenimo būdu, galiausiai pagrauzė nepatiklumo kirminas. Ūmai užklupo nemiga, jis įjunko vaikščioti po savo vilą pažaliavęs it maliarininkas. Nuo tada, kai prieš kelias savaites, kovą, žlugo mūsų šiaurės frontas, jis vis išdygdavo prie mano kabineto ar kambario durų pasidalyti naujienomis, visada liūdnomis. Ar gali patikėti, klausdavo jis, o aš turėjau du atsakymus: Ne, pone! Arba: Neįtikėtina! Negalėjome patikėti, kad malonus, vaizdingas kavos augintojų Metuotas, mano gimtasis miestas Vietnamo vakarų aukštumose, kovo pradžioje buvo nusiaubtas. Negalėjome patikėti, kad mūsų prezidentas Thieu, kurio pavardė prašyte prašėsi išsplaunama, nepaaiškinęs įsakė vakarų aukštumas gynusioms mūsų pajėgoms trauktis. Negalėjome patikėti, kad krito Da Nangas ir Nia Čangas ar kad mūsų kariai šaudė į nugaras civiliams, desperatiškai bandžiusiems pabėgti baržomis ar valtimis, kad ten žuvo tūkstančiai. Sėdėdamas vienas savo kabinate, pareigingai slapčia fotografuodavau tuos pranešimus, ir taip pradžiugindavau Maną, savo Komendantą. Nors jie, kaip neišvengiamo režimo irimo požymiai, džiugindavo ir mane, negalėjau nesigailėti tų vargšų žmonių, ištikėtų tokios nelaimės. Gal, vertinant politiškai, man ir nederėjo jų užjausti, tačiau mano mama, jei būtų gyva, būtų buvusi viena jų. Ji buvo beturtė, aš – jos beturtis vaikas, o vargšų niekas neklausia, ko jie nori. Neklausia tų vargšų žmonių, ar jie nori

mirti nuo troškulio kepinami saulės ant jūros kranto, ar mieliau būtų apiplėšti ir išprievartauti savo pačių karių. Jei tie tūkstančiai dar gyventų, negalėtų patikėti, kaip mirė, lygiai taip, kaip mes negalėjome patikėti, kad amerikiečiai – mūsų draugai, mūsų geradariai, mūsų globėjai – atmetė mūsų prašymą atsiųsti daugiau pinigų. O ką mes būtume su tais pinigais darę? Nusipirkę amunicijos, dujų ir atsarginių dalių ginklams, lėktuvams ir tankams, kuriuos tie patys amerikiečiai mums primetė nemokamai. Davė adatų, o dabar nusprendė nebetiekti narkotikų. (Nėra nieko brangiau, sumurmėjo Generolas, už tai, kas duota nemokamai.)

Baigus valgyti ir viską aptarus, prideddavau Generolui cigaretę, o jis žvelgdavo į tuštumą pamiršdamas užsitraukti „Lucky Strike“, cigaretei pamažu smilkstant jam tarp pirštų. To balandžio vidury, kai susmilkusi cigaretė kartą jį nudegino, jis pabudo iš apmąstymų ir ištarė žodį, kurio ištarti nedera. Madam nutildė kikenančius vaikus ir pasakė: Jei dar ilgiau lauksi, nebegalėsime pabėgti. Prašyk Klodo, kad duotų lėktuvą tuoj pat. Generolas apsimetė jos negirdintis. Madam protas veikė kaip skaitytuvai, nugara buvo tiesi kaip rikiuotės vado, o kūnas – kaip nekaltos mergelės, pagimdžius net penkis vaikus. Ir visa tai įvyniota į išorę, kuri įkvepia mūsų *Beaux Arts* apmokytus dailininkus pasitelkti pačias švelniausias akvarelės spalvas ir minkščiausias teptukus. Trumpai tariant, ji buvo ideali vietnamietė. Ir Generolas už šią laimę buvo amžinai dėkingas ir jos bijojo. Masažuodamas nudegintą pirštą, pažvelgė į mane ir tarė: Manau, metas prašyti Klodo lėktuvo. Ir tik tada, kai jis vėl nukreipė dėmesį į sužeistą pirštą, žvilgtelėjau į Madam, o toji tik kilstelėjo antakį. Puiki mintis, pone, atsakiau.

Klodus buvo mūsų patikimiausias amerikietis draugas, toks artimas, kad kartą prisipažino man turintis šešioliktąją dalį juododžio kraujo. Aa, pasakiau, lygiai toks pats nusitašęs nuo tenesietiško

burbono, va kodėl tavo plaukai tamsūs, tu greitai įdegi ir šoki čia čia čia, lyg būtum mūsiškis. Beethovenas, tarė jis, yra kaip šešioliktainis nuosmukis. Štai kodėl, pasakiau, tu giedi „Happy Birthday“ kaip Dievas. Esam pažįstami jau daugiau nei dvidešimt metų, nuo tada, kai jis pamatė mane pabėgėlių baržoje dar penkiasdešimt ketvirtaisiais ir atkreipė dėmesį į mano gebėjimus. Buvau ne pagal metus brandus devynmetis, jau visai neblogai išmokęs angliškai – mane mokė vienas ankstyvųjų Amerikos misionierių. Klodas esą dirbo pagal pabėgėlių pagalbos programą. Dabar jo darbo stalas stovėjo Amerikos ambasadoje, o užduotis buvo neva skatinti turizmą karo siaubiamoje šalyje. O tai, kaip turbūt įsivaizduojate, reikalavo kiekvieno lašo, kokį jis tik galėjo išspausti iš amerikietiško veiklumo dvasios prakaitu permirkusios nosinės. O iš tiesų Klodas buvo CŽA žmogus, dirbantis čia nuo Prancūzijos imperijos laikų. Tais laikais, kai CŽA dar vadinosi Strateginės tarnybos valdyba, Hošiminas, norėdamas sulaukti pagalbos, kad galėtų kovoti su prancūzais, atsigrėžė į amerikiečius. Net pacitavo Amerikos tėvus įkūrėjus mūsų šalies nepriklausomybės deklaracijoje. Dėdulės Ho priešai aiškino, kad jis, stengdamasis įtikti abiem pusėms, gražbyliauja, bet Klodas manė, kad jis sugeba suprasti abi puses. Paskambinau Klodui iš savo kabineto, kuris buvo kiek toliau tame pačiame koridoriuje kaip ir Generolo, ir angliškai pranešiau jam, kad Generolas nebetekęs jokios vilties. Vietnamietišškai Klodas mokėjo prastai, prancūziškai dar prasčiau, užtat angliškai – puikiai. Atkreipiu jūsų dėmesį į tai tik todėl, kad to paties nepasakysi apie visus jo kraštiečius.

Viskas baigta, pasakiau, ir, tik ištaręs tai Klodui, pagaliau supratau, kad taip ir yra. Maniau, jog Klodas gali ginčytis ir aiškinti, kad amerikiečių bombonešiai dar užtemdys mūsų dangų ar kad amerikiečių oro kavalerija netrukus atjos malūnsparniais mūsų gelbėti, bet Klodas nenuvylė. Pažiūrėsiu, ką galim suveikti, pasakė jis fone užiant

kitiems pokalbiams. Taip ir mačiau tą sumaištį ambasadoje, perkaitusius teletaipus šaudantis žaibo telegramomis tarp Vašingtono ir Saigono, be atokvėpio plušantį personalą ir ten tvyrančią pralaimėjimo smarvę – tokią stiprią, kad net oro kondicionierius permuša. Tarp netekusiųjų kantrybės Klodas išlikdavo ramus, gyveno čia tiek ilgai, kad tropinėje drėgmėje beveik nebepraktikuodavo. Jis gebėjo prisėlinti tamsoje, tačiau mūsų šalyje niekada nebus nematomas. Nors ir intelektualas, bet amerikietiškos padermės – raumeningas irkluojujas su dideliais bicepsais. Skirtingai nuo mūsų mokslininkų, kurie paprastai būna išblyškę, trumparegiai ir neūžaugos, Klodas buvo metro devyniasdešimties centimetrų ūgio, puikaus regėjimo ir palaikė formą kasryt atlikdamas du šimtus atsispaudimų jo nungui patarnautojui tupint jam ant nugaros. Laisvalaikiu skaitė, o kai apsilankydavo viloje, visada būdavo po pažastimi pasikišęs knyga. Kai atvažiavo po kelių dienų, atsinešė Richardo Heddo „Azijietiškoji komunizmas ir rytietiškoji destrukcija“ plonais viršeliais.

Knyga buvo skirta man, Generolas gavo butelį „Jack Daniels“ – ši dovana, jei galėčiau rinktis, man būtų buvusi mielesnė. Nepaisant to, atidžiai apžiūrėjau knygos viršelį, prirašytą tokių žadą atimančių anotacijų, kad būtų galima pagalvoti, jog jos paimtos iš paauglių mergaičių žurnalo, skirtumas tik tas, kad tuos susižavėjimo šūksnius transliavo pora gynybos ministrų, senatorius, dvi savaites važinėjęs po mūsų šalį aiškindamasis faktus, ir garsus televizijos laidų vedėjas, kopijuojantis Charltono Hestono, suvainidusio Mozę filme „Dešimt Dievo įsakymų“, tarti. O tokio jų susijaudinimo priežastis glūdėjo pavadinimo paantraštėje „Kaip suprasti ir nugalėti marksizmo grėsmę Azijoje“. Klodui pareiškus, kad dabar visi skaito šį vadovėlį, pasakiau, kad perskaitysiu ir aš. Bet Generolas, jau atsukęs butelio kamštelį, nebuvo nusiteikęs aptarinėti knygų ar tuščiai plepėti, bent jau ne tada, kai aštuoniolika prieš dalinių apsupę sostinę. Norėjo

aptarti su lėktuvu susijusius reikalus, ir Klodas, teliūskuodamas viską taurėje, pranešė, kad geriausia, ką jis gali pasiūlyti, yra juodas skrydis kroviniu C-130 – nelegalus, neregistruotas. Tame lėktuve telpa devyniasdešimt du desantininkai, šitai Generolas puikiai žinojo, mat iki prezidentui jį pakviečiant vadovauti Nacionalinei policijai, pats tarnavo oro pajėgose. Problema, paaiškino jis Klodui, yra ta, kad vien jo plačios giminės narių yra penkiasdešimt aštuoni. Nors kai kurie jų jam visai nemieli, o keletas, tiesą sakant, atgrasūs, Madam niekada neatleis, jei jis neišgelbės visų jos artimųjų.

O mano personalas, Klodai? Generolas paklausė gramatiškai tikslia, knygine anglų kalba. Kaip su jais? Ir abu žvilgtelėjo į mane. Stengiausi atrodyti drąsus. Tarp Generolo personalo nebuvau aukščiausio rango, bet, kaip adjutantas ir geriausiai nardantis amerikiečių kultūroje, dalyvaudavau Generolo susitikimuose su amerikiečiais. Kai kurie mano kraštiečiai angliškai mokėjo ne prasčiau už mane, nors dauguma kalbėjo su šiokiu tokiu akcentu. Tačiau beveik niekas negebėjo geriau už mane aptarinėti beisbolo situacijos, Jane Fondos klaiškumo ar rolingstounų pranašumo prieš bitlus. Jei amerikiečiai klausytųsi manęs užsimerkę, manytų, kad esu vienas iš jų padermės. Išties, kai kalbu telefonu, mane dažnai palaiko amerikiečiu. O susitikę asmeniškai ir pamatę, kaip atrodau, tie pašnekovai labai nustemba ir kone visada klausia, kaip išmokau šitaip gerai angliškai. Amerikiečiai buvo įsitikinę, kad šioje duonvaisių respublikoje, veikiančioje kaip Jungtinių Valstijų franšizė, būsiu lygiai toks pats kaip tie milijonai, kurie nemoka nei pidžino, nei daržytos, nei apskritai jokios anglų kalbos. Tokia jų nuostata mane piktino. Todėl visada su džiaugsmu demonstruodavau, kaip puikiai esu įvaldęs jų kalbą tiek žodžiu, tiek raštu. Mano žodynas platesnis, o gramatika taisyklingesnė už vidutinio išprususio amerikiečio. Žinau tiek aukštas frazes, tiek šiurkščius posakius, todėl man nekilo jokių sunkumų suprasti

Klodo pateiktą ambasadoriaus charakteristiką – „liurbis“, „kretinas“, „su galva subinėj“, nenorintis pripažinti, kad miestas neišvengiamai žlugs. Oficialiai jokia evakuacija nevyksta, pasakė Klodas, nes nesiruošiamė artimiausiu metu niekur trauktis.

Generolas, paprastai niekada nekeliantis balso, dabar pakėlė: Neoficialiai jūs paliekate mus bėdoje! Lėktuvai kiaurą parą kyla iš oro uosto. Visi, kurie išvien su amerikiečiais, siekia gauti išvykimo vizas. Tų vizų eina pas jus į ambasadą. Evakavote savo moteris. Vaikus ir našlaičius. Kaip taip gali būti, kad vieninteliai nežinantys, jog amerikiečiai bėga, patys yra amerikiečiai? Klodui užteko padorumo atrodyti susigėdusiam aiškinant, kad, paskelbus evakuaciją, mieste kils maištų, turbūt galinčių atsisukti prieš čia liekančius amerikiečius. Taip nutiko Da Nange ir Nia Čiange, iš kur amerikiečiai pabėgo bijodami dėl savo gyvybių ir paliko miestų gyventojus perkąsti vieni kitiems gerkles. Bet, nepaisant šio precedento, Saigone buvo keistai ramu, dauguma saigoniečių elgėsi kaip byrančios šeimos nariai – įnirtingai kabinosi vienas į kitą ir buvo pasirengę nuskęsti, jei tik niekas nepaskelbs tiesos apie svetimavimą. O tiesa šiuo atveju buvo ta, kad mažiausiai milijonas žmonių vienaip ar kitaip dirbo ar buvo dirbę amerikiečiams, pradedant jų batų blizginimu ar vadovavimu kariuomenei, amerikiečių sudarytoje pagal savo pačių pavyzdį, baigiant feliacija Peorijoje ar Pokipsyje už mėsinio kainą. Nemaža tų žmonių dalis manė, kad jei komunistai nugalės – tuo jie netikėjo, – jų laukia kalėjimas arba garota, o nekaltų mergelių – santuokos su barbarais. O kodėl jiems tuo netikėti? Juk CŽA skleidė tokius gandus.

Taigi, pradėjo Generolas, bet Klodas jį nutraukė. Turit lėktuvą ir manykit, kad jums pasisėkė, pone. Generolas ne iš tų, kurie maldautų. Pabaigęs viską, kaip ir Klodas, paspaudė Klodui ranką ir atsiveikino, nė akimirksniu nenuleisdamas akių nuo Klodo. Amerikonams patinka žiūrėti žmogui į akis, kartą man pasakė Generolas, ypač jei

jie tave kruša iš užpakalio. Bet Klodas šią situaciją matė kiek kitaip. Kiti generolai gauna vietas tik artimiausiai šeimai, išeidamas pasakė Klodas. Net Dievas ir Nojus negalėjo visų išgelbėti. O gal, šiaip jau, ir nenorėjo.

Ar tikrai negalėjo? Ką pasakytų mano tėvas? Jis buvo katalikų kunigas, bet neprisiminiau, kad šitas vargšas sutanos žmogus kada nors pamokslautų apie Nojų, nors, tenka pripažinti, į mišias vaikščiodavau tik pasvajoti. Bet kad ir ką tie Dievas su Nojum galėtų padaryti, mažai abejonių, kad visi iki vieno Generolo personalo nariai, esant galimybei, išgelbėtų šimtą tikrų giminaičių ir dar tuos popierinius, kurie turėtų pinigų kyšiui. Vietnamiečių šeimos yra sudėtingas, subtilus reikalas ir nors aš retkarčiais troškau tokią turėti, nes esu vienintelis atstumtosios sūnus, dabar nebuvau vienas iš tų retkarčių.

Tądien atsistatydino prezidentas. Maniau, kad jis pagal geras senas diktatorių tradicijas pabėgs iš šalies jau prieš kelias savaites, todėl, sudarydamas evakuotinių sąrašą, faktiškai apie tai nebeįsivajau. Generolas yra pedantiškas ir smulkmenišką žmogus, įpratęs priimti greitus ir sunkius sprendimus, tačiau būtent šią užduotį patikėjo man. Buvo užsiėmęs darbiniais reikalais: skaitė rytines tardymų ataskaitas, dalyvavo susirinkimuose Jungtinės vyriausiosios vadavietės komplekse, skambino savo patikėtiniams aptarti, kaip išlaikyti miestą ir būti pasirengusiems iš jo bėgti – ne lengvesnis manevras, nei žaisti muzikines kėdes pagal savo mėgstamiausią dainą. Mintys užkibo už muzikos todėl, kad, naktį sudarinėdamas tą sąrašą, klausiausi Amerikos pajėgų radijo per „Sony“ savo kambarielyje. Girdint „Temptations“, Janis Joplin ir Marviną Gaye dainas, blogi dalykai pasidaro pakeliami, o geri – nuostabūs, bet tik ne šiuo atveju. Kiekvienas tušinuko brūkšnys atrodė kaip mirties nuosprendis. Visų mūsų pavardės, nuo žemiausio rango iki Generolo, buvo surašytos

ant lapo, sugrūsto į jo turėtojos burną prieš trejus metus, kai pas ją įsilaužėme. Perspėjimas, kurį nusiunčiau Manui, jos laiku nepasiekė. Policininkams parvertus ją ant žemės, man neliko nieko kito, kaip tik ištraukti iš tos komunistės burnos apseilėtą sąrašą. Tas papjė mašė gumulas įrodė, kad Specialiojo skyriaus nariai, pripratę stebėti kitus, patys yra stebimi. Net pasitaikius progai minutėlei likti su ja vienam, negalėjau rizikuoti atsiskleisti pasakydamas, kad esu jos pusėje. Žinčiau, koks likimas jos laukia. Specialiojo skyriaus kameroje prabildavo visi, ir ji išduotų mano paslaptį pati to nenorėdama. Buvo jaunesnė už mane, bet pakankamai išmintinga, kad irgi žinotų, kas jos laukia. Akimirką jos akyse šmėkštelėjo tiesa, ta tiesa, kad ji nekentė manęs už tai, kuo manė mane esant – engėjų režimo agentu. O pasakui, kaip ir aš, prisiminė vaidmenį, kurį turi vaidinti, ir sušuko: Būkit žmonės, ponai! Nieko nepadariau! Prisiekiu!

Po trejų metų ta komunistė agentė vis dar sėdėjo kameroje. Laikiau jos bylą ant savo stalo kaip priminimą, kad nesugebėjau jos išgelbėti. Ir aš dėl to kaltas, pasakė Manas. Atėjus išlaisvinimo dienai pats turėsiu atrakinti jos kamerą. Kai ją suėmė, jai buvo dvidešimt dveji, byloje buvo įsegta jos nuotrauka iš suėmimo dienos ir dar viena išblėsusiomis akimis ir slenkančiais plaukais, padaryta prieš kelis mėnesius. Mūsų kameros yra laiko mašinos, kaliniai sensta daug greičiau, nei sentų normaliomis aplinkybėmis. Žiūrėjimas į jos veidus, ankstesnį ir dabartinį, man padėjo išgelbėti keletą žmonių ir daugybę kitų pasmerkti, įskaitant ir kelis tuos, kurie man patiko. Tą sąrašą sudarinėjau ir perdarinėjau kelias dienas, per tą laiką Suan Loko gynėjai buvo sutriuškinti, o Pnompenis atiteko Raudoniesiems khmerams. Po kelių dienų mūsų buvęs prezidentas slapčia pabėgo į Taivaną. Jį į oro uostą vežęs Klodas pastebėjo, kad pernelyg sunkiuose prezidento lagaminuose žvanga kažkoks metalas, matyt, nemaža dalis mūsų valstybės aukso. Tą jis

man papasakojo kitą rytą, paskambinęs pranešti, kad mūsų lėktuvas išskris po dviejų dienų. Sąrašą pabaigiau to vakaro pradžioje ir pasakiau Generolui, kad nusprendžiau būti demokratiškas ir atrinkti sąžiningai: aukščiausio rango pareigūną, pareigūną, kurį visi laikė sąžiningiausiu – tą, kurio kompanija man buvo mieliausia, ir taip toliau. Jis sutiko su mano argumentais ir neišvengiamomis jų pasekmėmis – nemažai aukštų Specialiojo skyriaus pareigūnų bus palikti. Įrašiau vieną pulkininką, vieną majorą, dar vieną kapitoną ir du leitenantus. Vieną vietą pasilikau sau ir tris Bonui, jo žmonai ir sūnui, savo krikštasūniui.

Kai Generolas tą vakarą atėjo nešinas pusiau nugertu viskio buteliu manęs pagailėti, paprašiau, kad leistų pasiimti Boną. Nors Bonas nėra man tikras brolis, jis vienas iš dviejų mano kraujo brolių dar nuo mokyklos laikų. Kitas yra Manas, mes visi trys prisiekėme amžiną ištikimybę vienas kitam – persipjovėme paaugliškus delnus ir sumaišėme savo kraują ritualiniais rankų paspaudimais. Piniginėje nešiojau nespaltotą Bono su šeima nuotrauką. Bonas atrodo kaip išvaizdus vyras sumaltu veidu, tik tiek, kad toks veidas jam Dievo duotas. Net desantininko beretė ir kruopščiai išlyginta tigro rašto maskuojamoji uniforma negalėjo atitraukti žvilgsnio nuo parašutiškų ausų, pagurklin įsmigusio smakro ir plokščios nosies, smarkiai pasisukusios į dešinę, lygiai kaip jo politinės pažiūros. O jo žmonos Lin veidą koks nors poetas galėtų palyginti su pilnatimi, turėdamas omeny ne tik jo pilnumą ir apvalumą, bet ir margumą bei duobėtumą, nusėtą spuogų randais. Visiška mistika, koku būdu tie du padarė tokio mielumo vaiką kaip Dukas, o gal tai tiesiog paprasta logika – du neigiami poliai sukuria teigiamą. Generolas padavė man nuotrauką ir pasakė, kad tai mažiausia, ką gali padaryti. Jis juk oro desantininkas. Jei mūsų kariuomenė būtų buvusi sudaryta vien iš oro desantininkų, šitą karą būtume laimėję.

Jei... tačiau jokio „jei“ nebuvo, buvo tik nepaneigiamas faktas, kad Generolas sėdi ant mano kėdės kraštelio, o aš stoviu prie lango ir gurkšnoju viską. Kieme Generolo parankinis mėto paslapčių gniužulus į ugnį, liepsnojančią penkiasdešimt penkių galonų bake, dar labiau įkaitindamas kaitrią naktį. Generolas atsistojo ir su taure rankoje ėmė vaikščioti po mano mažą kambarį tik su apatiniais, berankoviais marškinėliais ir jau kiek apšerijusiu smakru. Tokį jį yra matę tik jo tarnai, šeimynykščiai ir aš. Bet kada, kai viloje kas nors apsilanko, jis išsitempa plaukus pomada, apsirengia iškrakmolytą uniformą, kurios priekis išdabintas daugiau juostelių nei grožio karalienės plaukai. Bet tą vakarą, kai vilos tylą nutraukdavo tik vienas kitas šūvis, jis leido sau painkšti apie tai, kaip amerikiečiai pažadėjo išgelbėti mus nuo komunizmo, jei tik darysim ką liepiami. Jie pradėjo šitą karą, o dabar, kai nuo jo jau pavargo, pardavė mus, tarė jis, pildamas man dar išgerti. Bet kas dėl to kaltas, jei ne mes patys? Buvome pakankamai kvaili manyti, kad jie laikysis žodžio. O dabar nebėra kur bėgti, tik į Ameriką. Yra ir prastesnių vietų, pasakiau. Galbūt, atsakė jis. Bent jau liksime gyvi, kad vėl galėtume kovoti. Dabar mums – visiškos šakės. Koks tostas tiktų tokia proga?

Tosto žodžiai man toptelėjo tik po akimirkos.

Už purvą į akis, pasakiau.

Puikiai.

Jau neprisimenu, iš kur ištraukiau šitą tostą ir net ką jis reiškia, prisimenu tik tiek, kad išgirdau jį gyvendamas Amerikoje. Generolas irgi yra buvęs Amerikoje, bet tik kelis mėnesius – dar būdamas jaunesniuoju karininku su kolegomis dalyvavo pratybose Fort Beninge penkiasdešimt aštuntaisiais, kur žaliosios beretės jam amžiams įskiepijo priešišumą komunizmui. Man skiepas neprigijo. Jau dirbau po priedanga, buvau pusiau studentas stipendininkas, pusiau apmokamas šnipas, vienišas mūsų tautos atstovas nedideliame kole-

dže, Oksidentalyje, kurio moto – *Occidens Proximus Orienti*, Vakari arčiausiai Rytų. Septintajame dešimtmetyje praleidau šešerius idiliškus metus svajingame saulėtame Pietų Kalifornijos pasaulyje. Studijuoti kelių inžineriją, kanalizacijos sistemas ar panašius naudingus dalykus – ne man. Manas, mano bičiulis konspiratorius, buvo man paskyręs misiją perprasti amerikietišką mąstymą. Mano karas buvo psichologinis, todėl studijavau Amerikos istoriją ir literatūrą, tobulinau gramatiką ir išmokau slengo, rūkiau žolę ir pradau nekaltybę. Trumpai tariant, įgijau ne tik bakalaurą, bet ir magistrą, tapau visokiausių amerikietišku studijų ekspertu. Net dabar ryškiai prisimenu, kur pirmą kartą perskaičiau žymiausio Amerikos filosofo Emersono žodžius – ant vejos šalia spalvingo palisandramedžių guoto. Ten dėmesį dar blaškė egzotiškos įrudusios studentės su petnešėlėmis ir šortais, besideginančios ant birželio žolės, bet žodžiai buvo visiškai nuogi ir juodi ant pliko balto lapo – „nuoseklus yra menkų protų rakštis“. Niekas, ką parašė Emersonas, labiau neatspindi Amerikos, bet ne dėl to jo žodžius pasibraukiau vienu, dviem, trimis brūkšniais. Tada mane pribloškė ir iki šiol stulbina būtent tai, kad lygiai tą patį galima pasakyti apie mūsų tėvynę, kur esame visiškai nenuoseklūs.

Paskutinį rytą nuvežiau Generolą į darbą Nacionalinėje policijoje. Mano kabinetas buvo tame pačiame koridoriuje kaip ir jo, iš ten išsikviečiau vieną po kito tuos penkis išrinktuosius pareigūnus asmeniškai pasikalbėti. Labai nervingas pulkininkas išsprogusiomis ir ašarotomis akimis paklausė: Išskrendame šiandien vakare? Taip. O mano tėvai? – teiravosi majoras, Čolono, kinų kvartalo, restoranams ištikimas rajūnas. – O žmonos tėvai? Ne. Tarnai ir auklės? Ne. Lagaminai, drabužiai, porceliano kolekcijos? Ne. Kapitonas, kiek šlubčiojantis dėl venerinės ligos, pagrasino nusižudyti, jei nesurasiu jam daugiau

vietų. Pasiūliau savo revolverį ir jis išsinešdino. O jaunieji leitenantai buvo dėkingi. Savo brangias pareigas jie gavo per tėvų ryšius, todėl jų laikysenose buvo jaučiamas marionetiškas nervingumas.

Išėjus paskutiniajam uždariau duris. Langų stiklams subarškėjęs nuo tolimo dundesio, pamačiau liepsną ir kylančius dūmus rytų pusėje. Priešo artilerija padegė Long Binio amunicijos sandėlius. Jausdamas poreikį tiek pagedėti, tiek atšvęsti, atsidariau stalčių, kuriame laikau butelį „Jim Beam“ – jame buvo likę dar keli gurkšniai. Jei mano vargšė motina būtų gyva, pasakytų: Negerk tiek, sūnau. Tai nebus tau į sveikatą. Bet ar tikrai ne, mama? Kai žmogus atsiduria tokioje sudėtingoje situacijoje kaip aš – yra šnipas Generolo štabe, – jis ieško paguodos kur tik gali. Pabaigiau viską, o tada parvežiau Generolą namo per audrą, amnionišką vandenį, užliejusį miestą it priminimas apie artėjančią lietaus sezoną. Buvo tokių, kurie vylėsi, kad jis pristabdys artėjančias šiaurines divizijas, bet man tai neatrodė tikėtina. Vakarienės nevalgiau, susikroviau į kuprinę kosmetiką, vienas kelnes, vienus languotus marškinius, pirktus „J. C. Penney“ Los Andžele, batus, trejis apatinius, elektrinį dantų šepetėlį iš vagių turgaus, įrėmintą mamos nuotrauką, vokus su nuotraukomis iš čia ir Amerikos, „Kodak“ fotoaparata ir „Azijietiškaį komunizmą ir rytietiškąją destrukciją“.

Kuprinę man padovanojo Klodas koledžo baigimo proga. Tą gražiausią mano turimą daiktą galima nešioti ant nugaros arba, šen bei ten sukaišiojus dirželius, paversti rankiniu lagaminu. Ji, padaryta iš minkštos rudos odos garsaus Naujosios Anglijos gamintojo, sodriai ir paslaptinai kvėpėjo rudens lapais, ant grotelių keptu omaru ir internatinės mokyklos berniukų prakaitu bei sperma. Ant šono įspausta monograma su mano inicialais, tačiau ypatinga ji tuo, kad turi dvigubą dugną. Visi vyrai turi turėti krepšį su dvigubu dugnu, pasakė Klodas. Niekada nežinai, kada jo prireiks. Ir jis nežino, kad

tame dvigubame dugne slepiu savo „Minox“ fotoaparačiuką. Jį man padovanojo Manas, o kainuoja jis keliskart daugiau, nei uždirbu per metus. Juo fotografavau man prieinamus slaptus dokumentus ir pagalvojau, kad jis man dar gali praversti. Galiausiai dar peržiūrėjau knygas ir plokšteles, daugiausiai pirktas Amerikoje, visas su atminties atspaudais. Kuprinėje nebebuvo vietos Elviui ar Dylanui, Faulkneriui ar Twainui, ir, nors žinojau, kad galėsiu vėl tokias pačias nusipirkti, Mano vardą ant knygų ir plokštelių dėžės užrašiau apsunkusia širdimi. Jos netilps kaip ir mano gitara, man išeinant priekaištingai demonstravusi savo kūno linkius ant mano lovos.

Baigęs dėti daiktus pasiskolinau citroeną, kad galėčiau pasiimti Boną. Pamatę Generolo žvaigždutes ant automobilio, karo policininkai budėjimo postuose mostelėjo važiuoti. Man reikėjo nusigauti į kitą pusę upės, to nelemto vandens kelio, nustatyto pabėgėlių lūšnomis, kaimiečių, kurių namus ir ūkius sunaikino piromanai kareiviai ir paprasčiausi padegėjai, atradę savo tikrąjį pašaukimą mėtyti bombas. Bonas su Manu laukė manęs už lūšnyno ketvirtojo rajono gilumoje, lauko aludėje, kur mūsų trijulė girtų valandų praleido daugiau, nei prisimenu. Stalai buvo nusėsti kareivių ir jūrų pėstininkų, pasidėjusių šautuvus po stalais, trumpai apkirptų sadistų kariškių kirpėjų, kažkokiais suktais frenologiškais sumetimais pasiryžusių atskleisti jų kaukolių formas. Vos atsėdus Bonas įpylė man bokalą alaus, bet neleido gerti, kol nepasakys tosto. Už būsimą susitikimą, tarė keldamas savąjį bokalą. Pasimatysime Filipinuose! Aš pasakiau, kad tai bus Guame, nes diktatoriui Marcosui įsipyko pabėgėliai ir jis jų nebeįsileidžia. Bonas sudejavo ir prispaudė bokalą sau prie kaktos. Negalvojau, kad gali būti dar blogiau, pasakė. Bet dabar dar ir filipiniečiai į mus žiūri iš aukšto. Nesuk galvos dėl tų Filipinų, tarė Manas. Verčiau išgerkim už Guamą. Sakoma, kad ten prasideda Amerikos diena. O mūsiškė baigiasi, sumurmėjo Bonas.

Skirtingai nuo mūsų su Manu, Bonas yra tikras patriotas, respublikonas, savanoriškai išėjęs kariauti, nekenčiantis komunistų nuo tada, kai vietiniai kadrai privertė jo tėvą, miestelio seniūną, atsiklaupyti miestelio aikštėje ir atgailauti, o tada įsegė jam kulką už ausies. Jei mudu su Manu būtume palikę Boną likimo valiai, jam tikrai būtų pasimaišęs protas ir jis kovotų iki galo ar net įsisegtų kulką į galvą, todėl įtikinome jį pagalvoti apie žmoną ir vaiką. Išvykimas į Ameriką nėra dezertyravimas, aiškinome jam. Tai strateginis pasitraukimas. Pasakėme Bonui, kad Manas su savo šeima rytoj irgi bėgs, tačiau tiesa buvo ta, kad Manas pasiliks, mat nori pamatyti, kaip Bono taip nekenčiami komunistai iš šiaurės išlaisvins pietus. Dabar Manas spustelėjo jam petį savo ilgais dailiais pirštais ir pasakė, kad mes kraujo broliai, visi trys. Ir liksime kraujo broliais, net jei pralaimėsime šitą karą, net jei neteksime savo šalies. Jis pažvelgė į mane, jo akys buvo sudrėkusios. Amžinai.

Tu teisus, pasakė Bonas, įnirtingai purtydamas galvą, kad nesimatytų ašarų. Tai jau pakaks to liūdesio ir rūškanos. Išgerkime už viltį. Sugrįšime ir atsiimsime savo šalį, ar ne? Jis irgi pažvelgė į mane. O aš savo ašarų nesigėdijau. Šitie vyrai geresni už bet kokius tikrus brolius, kuriuos galėjau turėti, nes mes vienas kitą pasirinkome. Pakėliau bokalą. Už sugrįžimą, pasakiau. Ir už nesibaigiančią brolystę. Ištuštinome bokalus, šūktelėjome, kad dar įpiltų, apsikabinome vienas kitą per pečius ir įsitaisėme valandai broliškos meilės ir dainų, grojamų dueto kitame aludės kiemo gale. Gitaristas buvo nuo kariuomenės išsisukęs ilgaplaukis, liguistai išblyškęs, nes pastaruosius dešimt metų dienomis gyvena tarp baro šeimininko sienų, išlenda tik naktimis. Jo kolegė dainininkė irgi ilgaplaukė, švelnaus balso. Liekną jos figūrą dailiai išryškino šilko *aojai*, panašios spalvos kaip nuraudę nekaltos mergelės skruostai. Ji dainavo Trinh Cong Sono, liaudies dainų atlikėjo, mylimo net desantininku, dainą. *Rytoj išvykstu, mie-*

loji... Jos balsas kilo virš žmonių balsų ir lietaus. Neužmiršk pašaukt manęs namo... Man suvirpėjo širdis. Mūsų tauta ne iš tų, kurios puola į karą pamojus ir užgrojus trimitui. Ne, mes kariaujame pagal meilės dainos melodiją, nes esame Azijos italai.

Rytoj išvykstu, mieloji... Miesto naktys man nebemielos... Jei Bonas būtų žinojęs, kad Mano nematys ilgus metus, gal nebūtų kojos kėlęs į tą lėktuvą. Nuo pat licėjaus laikų laikėme save trimis muškietininkais, visi už vieną ir vienas už visus. Su Dumas mus supažindino Manas: visų pirma todėl, kad jis puikus rašytojas, antra – kad buvo kvarteronas. Taigi, jis mums buvo pavyzdys, kolonizuotas tų pačių prancūzų, kurie nekentė jo dėl jo protėvių. Jei gyventume taikos metais, Manas, uolus skaitytojas ir pasakotojas, turbūt būtų tapęs mūsų licėjaus literatūros mokytoju. Be to, kad išvertė tris detektyvus apie Perry Masoną į mūsų gimtąją kalbą, Manas, prisidengęs slapyvardžiu, dar parašė lengvai pamirštamą Zola stiliaus romaną. Jis nagrinėjo Ameriką, bet pats ten niekada nebuvo, kaip ir Bonas, kuris užsakė dar alaus ir paklausė, ar Amerikoje esama aludžių su staliukais lauke. Pilna barų ir supermarketų, kur visada nusipirksi alaus, atsakiau. Dar paklausė, ar yra gražių moterų, kurios dainuoja štai tokias dainas. Pripyliau jam bokalą ir atsakiau, kad gražių moterų yra, bet tokių dainų jos nedainuoja.

Tada gitaristas pradėjo brązginti kitos dainos akordus. Ten dainuoja va tokias dainas, pasakė Manas. Grojo bitlų „Yesterday“. Mums visiems trims uždainavus, mano akyse ėmė tvenktis ašaros. Koks jausmas gyventi laikais, kai žmogaus likimas nėra karas, kai jam nevadovauja korumpuoti bailiai, kai jo tėvynė nėra beviltiška šalis, kurios gyvybę palaiko tik Amerikos paramos lašelinė. Nepažinojau nė vieno iš tų jaunų kareivių, tik savo kraujo brolius, tačiau turiu prisipažinti, kad, užjausdamas juos visus, panirau į jų suvokimą, jog po kelių dienų jie bus negyvi, sužeisti, įkalinti, pažeminti, palikti ar pa-

miršti. Jie buvo mano priešai, bet kartu ir ginklo broliai. Jų mylimas miestas tuoj pasiduos, bet maniškis netrukus bus išlaisvintas. Jiems tai pasaulio pabaiga, o man tik pasaulių pasikeitimas. Taigi, dvi minutes dainavome iš širdies, gailėjomės tik praeities ir sukome akis nuo ateities kaip plaukikai, nugara plaukiantys krioklio link.

Išeinant lietus galiausiai liovėsi. Rūkėme po paskutinę cigaretę drėgnoje varvančioje gatvėje prie aludės, o tada iš vaginalinės tamsos išlingavo trejetas hidrocefalikų jūrų pėstininkų. Jie plyšojo: *Nuostabūs Saigonas! O, Saigone! O Saigone!* Nors buvo tik šešta valanda, jie buvo girti, alumi aplaistytomis uniformomis. Visi su automatais ant peties, visi demonstravo papildomą porą kiaušų. Geriau apžiūrėjus paaiškėjo, kad jie prie diržų sagčių prisikabinę po dvi granatas. Nors jų uniformos, ginklai ir šalmai pagaminti Amerikoje, kaip ir mūsų, buvo neįmanoma palaikyti jų amerikiečiais – juos išdavė šalmai, geležiniai puodai, pritaikyti amerikiečių galvoms, per dideli visiems mūsų mūšikiams. Pirmojo jūrų pėstininko galva makalavosi į visas puses, jis atsitrenkė į mane, nusikeikė ir šalmas nustumė jam iki nosies. Kai jį pakėlė, pamačiau pavandenijusias akis, bandančias sufokusuoti žvilgsnį. Sveiki, pasakė jis, smarvė tvokstelėjo jam iš burnos, o pietietiškas akcentas toks stiprus, kad buvo sunku suprasti, ką sakė. Kas čia? Policininkas? Ką čia veiki su tikrais kariais?

Manas nukratė ant jo pelenus. Šitas policininkas – kapitonas. Atiduok pagarbą vyresniajam, leitenante.

Antras jūrų pėstininkas, irgi leitenantas, pasakė: Kaip paliepsite, majore, o į tai trečiasis, irgi leitenantas, atsakė: Velnio tie majorai, pulkininkai ir generolai. Prezidentas pabėgo. Generolai išgaravo. Kaip dūmai. Nebėr. Gelbėja savo subines kaip visada. Ir žinot ką? Mes liekam atsakingi už atsitraukimą. Kaip visada. Antrasis paklausė: Kokį atsitraukimą? Nėr kur trauktis. Trečiasis su juo sutiko: Mes

lavonai. Tas pats, kas lavonai, pasakė pirmasis. Mūsų darbas būti lavonais.

Numėčiau cigaretę. Dar ne lavonai. Turėtumėt grįžti į savo postus, tariau.

Pirmasis jūrų pėstininkas dar kartą įsižiūrėjo man į veidą, priėjęs dar arčiau ir vos neįbedęs nosies man į nosį. Kas *tu* toks?

Bonas sušuko: Elgiatės nederamai, leitenante!

Žinau, kas tu toks. Jūrų pėstininkas bedė man pirštu į krūtinę.

Neprasižiok, pasakiau.

Tas sužviėgė: Benkartas! Du kiti nusijuokė ir pritarė jam. Benkartas!

Išsitraukiau revolverį ir prispaudžiau jam prie tarpuakio. Draugeliai už jo ėmė nervingai čiupinėti automatus, bet daugiau nieko nedarė. Buvo apgirte, bet ne tiek, kad nesuprastų, jog blaivūs mano draugai bus už juos greitesni.

Tu girtas, leitenante? Balsas drebėjo prieš mano valią.

Taip, atsakė jis. Kapitone.

Tuomet tavęs nenušausiu.

Ir tada, mano didžiam palengvėjimui, sprogo pirmoji bomba. Visi atsisuko į šiaurės vakarus, o paskui nugriaudėjo dar ir kitas sproginas. Oro uostas, pasakė Bonas. Dviejų šimtų kilogramų bombos. Paašškės, kad jis neklydo abiem atvejais. Iš ten, kur buvome, nesimatė nieko, tik po kurio laiko pakilo didžiuliai juodų dūmų debesys. Ėmė atrodyti, kad mieste nuo pat centro iki oro uosto iššovė visi šautuvai ir pabūklai: tratata ir bumbumbum, trasuojančios kulkos lėkė į dangų oranžiniais spiečiais. Triukšmas pritraukė visus tos apgailėtinos gatvelės gyventojus prie langų ir į tarpdurius, o aš įsikišau revolverį į dėklą. Jūrų pėstininkai leitenantai, irgi prablaivėję nuo liudininkų gausos, daugiau netarę nė žodžio sulipo į savo džipą ir nuvažiavo laviruodami tarp motociklų gatvėje. Prie sankryžos džipas sustojo ir

jie išvirto lauk su automatais rankose visur sproginėjant, pėstiesiems miniomis traukiant šaligatviais. Man suspurdėjo širdis, kai tie jūrų pėstininkai piktai pažvelgė į mus iš po gelsvo gatvės žibinto šviesos, bet jie tik nusitaikė į dangų ir, žvygaudami ir kaudami, šaudė, kol neištuštino apkabų. Nors širdis baisiai daužėsi, o nugara varvėjo prakaitas, tik nusišypsojau draugams ir prisidėjau dar vieną cigaretę.

Idiotai, tarė Bonas civiliams sutūpus ir gūžiantis tarpduriuose. Jūrų pėstininkai mus dar visaip išvadino, paskui sulipo į džipą, pasuko už kampo ir dingo. Mudu su Bonu atsisveikinome su Manu ir aš, Manu išvažiavus savo paties džipu, sviedžiau Bonui raktus. Bombos liovėsi sproginėti, šautuvai šaudyti, o Bonas, vairuodamas citroeną namų link, visą kelią burnojo prieš tuos jūrų pėstininkus. Aš tylėjau. Iš jūrų pėstininkų nereikėtų tikėtis gerų manierų. Reikėtų tikėtis, kad, kilus gyvybės ir mirties klausimui, suveiks teisingi jų instinktai. O kalbant apie tai, kaip jie mane išvadino, pykau ant jų mažiau nei ant savęs dėl reakcijos į tai. Jau turėčiau būti pripratęs šaukiamas pavainikiu, bet kažkodėl nebuvo. Mano mama vietinė, tėvas užsienietis, nuo pat vaikystės ir nepažįstami, ir pažįstami mielai man tai primindavo spjaudami į mane ir vadindami benkartu, nors kartais, įvairovės dėlei, iš pradžių išvadindavo benkartu ir tik po to spjaudavo.

*GAL AŠ IR ESU TIK PUSIAU AZIJETIS, BET AMERIKOJE,
KALBANT APIE RASĘ, YRA ARBA VISKAS, ARBA NIEKO.
TU ARBA BALTAS, ARBA NEBALTAS.*

VIET THANH NGUYEN – vietnamiečių kilmės JAV rašytojas, Pietų Kalifornijos universiteto profesorius. Pirmasis jo romanas „Šalininkas“ buvo nominuotas 14-ai premijų, iš jų gavo 8, daugiau nei 20 leidinių, įskaitant pačius įtakingiausius, jį paskelbė Metų knyga. 2016 m. pelnęs Pulitzerio premiją, „Šalininkas“ tapo labiausiai aptariama knyga Amerikoje.

Šalininkas – tai bevardis pagrindinis veikėjas, maišyto kraujo intelektualas ir dvigubas agentas. Jis sąžiningai tarnauja slaptojoje proamerikietiškoje Pietų Vietnamo policijoje ir drauge perdavinėja slaptas žinias savo vaikystės draugui Vietkongo ryšininkui. Jis tiki komunizmo idealais, tačiau užjaučia ir žmones, kuriuos pats išduoda ir pasmerkia mirčiai. Jis pernelyg subtilus, vidinis jo pasaulis per daug sudėtingas, kad galėtų priklausyti tik kuriai nors vienai pusei. Todėl jo siela ir tampa mūšio lauku, kuriame ne melas kovoja su tiesa, bet dvi tiesos kaunasi tarpusavyje.

Karas eina į pabaigą, Pietų Vietnamo kariuomenės likučiai skubiai evakuojasi į JAV, o drauge su jais – ir herojus. Jam numatytas šnipo vaidmuo: sekti pogrindyje esančius revanšistus ir pranešinti apie emigrantų iš Vietnamo nuotakas, tačiau realybėje viskas kur kas sudėtingiau.

„Šalininkas“ – knyga apie nepaprastai sudėtingą asmenybę, žmogų, kuris nuo gimimo jaučiasi esąs kitoks: susidvejinęs, priklausantis iš karto abiem kariaujančioms stovykloms, o iš tiesų – nė vienai. Apie žmogų, kuriam tenka gyventi, pasitelkus visą savo gudrumą ir išmonę, kad išvengtų siaubingo daugelio savo tautiečių likimo. Apie tapatybę, kuri kaip smėlis byra tarp pirštų, kai vienu metu esi abiejose pusėse. Apie užuojautą, kurią herojus jaučia ir tiems, kuriuos įskundžia, ir tiems, kurie kankina jį patį. Empatija svetimam skausmui čia virsta ne būdu pagerinti pasaulį, bet siaubingų piktadarybių pateisinimu. Sugebėjimas subtiliai jausti pasaulį virsta ne dovana, bet praeiksmu.

„Šalininkas“ – nepaprastai daugiasluoksnis, komiškas ir tragiškas, žiaurus ir pribloškiantis romanas.

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt